

## 1. POR QUE DESEXAR?

É un costume dos filósofos iniciar o seu ensino mediante a pregunta que é a filosofía? Ano tras ano, en todos os lugares onde se ensina, os responsables da filosofía pregúntanse: onde se acha?, que é? Freud coloca entre os actos errados o feito de «non lograr atopar un obxecto que se colocou nalgún lugar». A lección inaugural dos filósofos, que se repite unha e outra vez, ten certa semellanza cun acto errado. A filosofía fállase a si mesma, non funciona, imos na súa procura a partir de cero, esquecémola sen cesar, esquecemos onde está. Aparece e desaparece: ocúltase. Un acto errado é tamén a ocultación dun obxecto ou dunha situación para a conciencia, unha interrupción na trama da vida cotiá, unha discontinuidade.

Ao preguntarnos non «que é a filosofía?», senón «por que filosofar?», colocamos o acento sobre a discontinuidade da filosofía consigo mesma, sobre a posibilidade para a filosofía de estar ausente. Para a maioría da xente, para a maioría de vostedes, a filosofía está ausente das súas preocupacións, dos seus estudos, da súa vida. Mesmo para o propio filósofo, se ten necesidade de ser continuamente lembrada, restablecida, é porque se afunde, porque se lle escapa entre os dedos, porque se mergulla. Por que pois filosofar no canto de non filosofar? O adverbio interrogativo por que designa, polo menos mediante a palabra *por* de a que está formado, numerosos matices de complemento ou de atributo: pero eses matices precipítanse todos no mesmo buraco, o aberto polo valor interrogativo do adverbio. Leste dota á cousa cuestionada dunha posición admirable, a saber, que podería non ser o que é ou, sinxelamente, non ser. «Por que» leva en si mesmo a destrución do que cuestiona. Na pregunta admítense á vez a presenza real da cousa interrogada (tomamos a filosofía como un feito, unha realidade) e a súa ausencia posible, danse á vez a vida e a morte da filosofía, ténsella e non se lla ten.

Pero o segredo da existencia da filosofía puidese estribar precisamente nesta situación contraditoria, contrastada. Para entender mellor esta relación eventual entre o acto de filosofar e a estrutura presenza-ausencia, convén examinar, aínda que sexa rapidamente, que é o desexo; porque en filosofía hai *philein*, amar, estar namorado, desexar.

Respecto do desexo quixese indicarlles soamente dous temas:

1. Adquirimos o costume -e a filosofía mesma, na medida en que acepta unha certa maneira de expor os problemas, adquiriu o costume- de examinar un problema como o do desexo baixo o ángulo do suxeito e do obxecto, da dualidade entre quen desexa e o desexado; até o punto de que a cuestión do desexo se converte facilmente na de saber se é o desexable o que suscita o desexo ou, pola contra, o desexo o que crea o desexable, se un namórase dunha muller porque ela é amable, ou se é amable porque un namorouse dela. Debemos entender que esta maneira de expor a cuestión pertence á categoría da causalidade (o desexable sería causa do desexo, ou viceversa), que pertence a unha visión dualista das cousas (por unha banda está o suxeito e por outra o obxecto, cada un deles

dotado das súas propiedades respectivas) e, por tanto, non permite afrontar seriamente o problema. O desexo non pon en relación unha causa e un efecto, sexan cales foren, senón que é o movemento de algo que vai cara ao outro como cara ao que lle falta a si mesmo. Iso quere dicir que o outro (o obxecto, se se prefire, pero precisamente, é o obxecto desexado en aparencia o que de verdade o é?) está presente en quen desexa, e estao en forma de ausencia. Quen desexa xa ten o que lle falta, doutro xeito non o desexaría, e non o ten, non o coñece, posto que doutro xeito tampouco o desexaría. Se se volve aos conceptos de suxeito e de obxecto, o movemento do desexo fai aparecer o suposto obxecto como algo que xa está aí, no desexo, sen estar, no entanto, «en carne e óso», e o suposto suxeito como algo indefinido, inacabada, que ten necesidade do outro para determinarse, complementarse, que está determinado polo outro, pola ausencia. Así, pois, por ambas as partes existe a mesma estrutura contraditoria, pero simétrica: no «suxeito», a ausencia do desexo (a súa carencia) no centro da súa propia presenza, do non-ser no ser que desexa; e no «obxecto» unha presenza, a presenza do que desexa (o recordo, a esperanza) sobre un fondo de ausencia, porque o obxecto está alí como desexado, por tanto como posuído.

2. De aí despréndese o noso segundo tema. O esencial do desexo estriba nesta estrutura que combina a presenza e a ausencia. A combinación non é accidental: existe o desexo na medida que o presente está ausente a si mesmo, ou o ausente presente. De feito o desexo está provocado, establecido pola ausencia da presenza, ou á inversa; algo que está aí non está e quere estar, quere coincidir consigo mesmo, realizarse, e o desexo non é máis que esta forza que mantén xuntas, sen confundilas, a presenza e a ausencia.

*Catro conferencias dadas aos estudantes de Propedéutica na Sorbona (outubro-novembro de 1964)*

- A. Suliña os termos que non coñezas.
- B. Fai un breve resumo do texto, coas túas propias palabras.
- C. Enuncia as principais ideas que conforman o texto e as preguntas que xorden das mesmas.

## **Bibliografía do traballo de investigación: Que é a filosofía?**

- Deleuze, G. y Guattari, F. (1997) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Anagrama.
- Ortega y Gasset, J. (1993) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Anagrama.
- Heidegger, M. (2013) *¿Qué es filosofía?* Barcelona: Herder.
- Sellés, J.F. *¿Qué es filosofía?* (2011) Madrid: Ediciones Internacionales Universitarias.
- Fernández Liria, P. (2010) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Akal.
- Von Hildebrand, D. (2000) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Ediciones Encuentro, S.A.
- Stein, E. (2008) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Ediciones Encuentro, S.A.
- Danto, A.C. (1989) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Alianza Editorial.
- Bueno Martínez, G. (1995) *¿Qué es filosofía?* Oviedo: Pentalfa.
- Agamben, G. (2018) *¿Qué es la filosofía?* Madrid: Adriana Hidalgo Editora.
- Feinmann, J.P. (2006) *¿Qué es la filosofía?* Buenos Aires: Prometeo Libros.
- Maceiras Fafián, M. (1994) *¿Qué es filosofía?* Madrid: Ediciones Pedagógicas.
- Körner, S. (1976) *¿Qué es la filosofía?* Barcelona: Ariel.
- Faye, J.P. (1998) *¿Qué es la filosofía?* Barcelona: Ediciones del Sebal.
- Hadot, P. (1998) *¿Qué es la filosofía antigua?* Madrid: Fondo de Cultura Económica.
- Goñi Zubieta, C. (2003) *¿Qué es eso de la filosofía?* Madrid: Ediciones Palabra, S.A.
- Sztajnszrajber, D. (2013) *¿Para qué sirve la filosofía?* Buenos Aires: Planeta.

A modo de recordatorio, no entanto, digamos que un bo comentario de texto non debe esquecer tratar, aínda que sexa minimamente, os seguintes aspectos:

1. Aclaración do significado que os termos craves do texto teñen para o seu autor.
2. Contextualización do texto (no momento histórico-cultural e os problemas que teñen lugar nel e que puideron determinar o texto, na obra na que está insiro e no conxunto da produción completa do autor/a, é dicir, na evolución do seu sistema filosófico -se é que o tivo- ou do seu pensamento).
3. Antecedentes e consecuentes. É dicir, alusión, se o texto o permite, á herdanza ou tradición que recolle, reformula ou critica, así como da escola, corrente ou movemento aos que inspira.
4. Distanciación e valoración crítica. Aínda que este sexa o último punto, é indispensable para avaliar a madurez e a capacidade de pensar en por si do comentarista. Preténdese que, unha vez lido e analizado a fondo o fragmento, avalíese moi sucintamente cada un dos tres apartados precedentes. Debe incluír, así mesmo, a propia opinión fundamentada, a doutros citada e con expresión dun xuízo propio respecto diso, así como a aplicación (non extrapolación) razoada a cuestións actuais de interese persoal e/ou xeral.